

## Nr 42.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående försäljning av Livregementets grenadjärers och Livregementets husarers förutvarande övningsfält Sannahed; given Stockholms slott den 19 februari 1915.*

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att Livregementets grenadjärers och Livregementets husarers förutvarande övningsfält Sannahed — med undantag av dels ett område om 14,6080 hektar, omfattande en grusås och sandgropar, dels områden om 0,1950 hektar, innefattande fornlämningar, och dels gemensamma vägar till en areal av 0,3220 hektar — ävensom den till övningsfältet hörande skjutbanan må jämte de å övningsfältet och skjutbanan befintliga byggnader och övriga anläggningar försälas i enlighet med den i statsrådsprotokollet angivna, av departementschefen förordade planen för belopp, som tillhoppa ej understiga 95,386 kronor 30 öre; dock att, därest någon byggnad fortfarande behöver tagas i anspråk för lantförsvarets behov, nämnda belopp må minskas med vad som motsvarar värdet å sådan byggnad,

samt att vad genom denna försäljning inflyter må, efter avdrag av kostnader för uppmätning och värdering av mötesplatsen och för avlösnings av därå vilande betesrättsservitut samt andra kostnader i och för försäljningen, tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

*B. B. E. Mörcke.*

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför  
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott  
den 19 februari 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,  
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,  
Statsråden: HASSELROT,  
friherre BECK-FRIIS,  
STENBERG,  
LINNÉR,  
MÖRCKE,  
VENNERSTEN,  
WESTMAN,  
BROSTRÖM.

---

Departementschefen, statsrådet Mörcke anförde:

»För utredning angående bland annat den framtida användningen av sådana mötesplatser, vilka efter genomförandet av 1901 års härordning ej bleve för sitt förutvarande ändamål behöfliga, tillkallades på sin tid såsom sakkunniga generallöjtnanten J. G. Björlin samt ledamoten av riksdagens andra kammare, hemmansägaren Carl Persson i Stallerhult. Efter verkställd utredning i fråga om den av Livregementets grenadjärer och Livregementets husarer disponerade mötesplatsen Sannahed hemställde nämnda sakkunniga, att mötesplatsen, som icke vidare syntes med fördel kunna användas för militärt eller annat statligt ändamål, måtte styckas i lämpliga lotter samt försäljas till den högstbjudande, samt att inflytande köpeskillning måtte få inlevereras till lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Sedan arméförvaltningens fortifikationsdepartement uti avgivet yttrande hemställt om bemyndigande att vidtaga erforderliga förberedande åtgärder för mötesplatsens försäljning samt domänstyrelsen i infortrat utlåtande framhållit, att det ej syntes lämpligt att lägga platsen, helt eller delvis, under skogskultur, anbefalldes Kungl. Maj:t, med anledning av vad sålunda förekommit, genom brev den 30 maj 1913 fortifikationsdepartementet att skyndsamt låta genom sakkunniga personer verkställa utredning, i vad mån ifrågavarande mötesplats kunde lämpligen uppdelas till byggnadstomter eller egnahemslägenheter med jordbruk, samt att efter omständigheterna låta uppmäta och indela området och värdera de särskilda delarna ävensom avgiva förslag till minimipris, som för varje del kunde påräknas vid försäljning. I sammanhang härmed skulle departementet även avgiva förslag till användning av kronan tillhöriga byggnader å mötesplatsen. Därest det skulle finnas fördelaktigt för statsverket att, innan försäljning av marken kunde äga rum, låta försälja någon av dessa byggnader, skulle särskild framställning därom göras hos Kungl. Maj:t.

Efter det fortifikationsdepartementet med anledning härav hos Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län anhållit, att Kungl. Maj:ts befallningshavande måtte anmoda lämpliga, om jordbruk och ortsförhållanden kunniga personer att i samråd med arméförvaltningens domäntjänsteman verkställa utredning i ovan omnämnt syfte och med angivande av den uppdelning av mötesplatsen, som syntes lämplig, ävensom framhållit, att vid förrättningen borde beaktas, om statsverket eller annan tillhörig byggnad lämpligen kunde för köpare av viss ägolott bliva användbar, i vilket fall även sådan byggnad borde åsättas ett minimipris, uppdrog Kungl. Maj:ts befallningshavande åt domänintendenten F. Bäckström, distriktslantmätaren H. Aspling och jordbrukskonsulenten H. Flodqvist att i samråd med arméförvaltningens domäntjänsteman verkställa ifrågavarande utredning.

Utlåtande av  
särskilda ut-  
redningsmän.

Efter fullgjort uppdrag hava nämnda utredningsmän den 26 januari 1914 avgivit yttrande och förslag i ämnet ävensom överlämnat två av Aspling år 1913 upprättade kartor jämte beskrivning över övningsfältet och tillhörande skjutbana.

Uti sitt förenämnda yttrande hava utredningsmännen till en början anført, att ifrågavarande mötesplats består av två delar, nämligen dels det egentliga övningsfältet, beläget i Kumla och Hallsbergs socknar av Örebro län på ett avstånd av 5 kilometer från såväl Hallsbergs som Kumla järnvägsstationer, och dels skjutbanan, belägen i Kumla socken på Granelunds, Gränby och Blacksta ägor på ett avstånd av 1,5 kilo-

meter från övningsfältet och 0,5 kilometer från Sannaheds anhaltstation. Övningsfältets norra del har använts av Livregementets grenadjärer och södra delen av Livregementets husarer. Områdets sydligaste samt nordvästra och nordöstra delar äro upplåtna till s. k. kronotorpare, som därå uppfört egna byggnader. Huvuddelen av övningsfältet förvärvades till kronan från byarna Rala, Gränby, Norra Sanna, Södra Sanna, Marka och Norrby genom köpekontrakt den 27 november 1815. Nordligaste delen förvärvades år 1879 genom expropriation från Gränby och Norra Sanna byar. Övningsfältets areal uppgår till 142,9630 hektar, vartill komma allmänna vägar till en areal av 2,0440 hektar. Skjutbanans areal utgör 6,5274 hektar. Härtill kommer ett mindre område vid västra gränsen, som enligt brev den 1 maj 1896 från förra löjtnantsbostället Rala n:r 1 tillsvidare upplåtits till disposition av husarregementet, vilket område dock icke beröres av förevarande utredning, då detsamma bör återställas till domänstyrelsens förvaltning.

Beträffande *övningsfältets* beskaffenhet hava utredningsmännen meddelat, att med undantag av området längs östra gränsen, som utgöres av en rullstensås, en stor del av heden består av mosand, som å områdena mot Ralagränsen är mer eller mindre lerblandad, samt att särskilt å den norra delen av fältet sanden flerstädes går upp i dagen, medan den å andra delar är täckt av ett grunt lager av mylla. Torrläggningen är i allmänhet tillräcklig för kulturändamål.

I fråga om markens lämplighet för jordbruksändamål eller till byggnadstomter hava utredningsmännen anført, att den för jordbruksändamål mest lämpliga delen vore uppodlad till åker och innehades av de s. k. kronotorparna. Det ouppodlade området utgjordes till övervägande del av en mycket svag jord, varav huvudsakligen endast det s. k. infanterilägerområdet med närmast angränsande mark samt den södra delen av övningsfältet kunde användas för jordbruksändamål. Den övervägande delen av övningsfältets norra område vore däremot av så dålig beskaffenhet, att den icke med fördel kunde användas till jordbruk. Visserligen syntes det icke vara omöjligt, att även till detta sistnämnda område, om det indelades i mindre jordlotter, personer, lockade av det relativt låga priset, skulle komma att anmäla sig som köpare. Men även om så kunde antagas bliva fallet, kunde utredningsmännen icke förorda, att staten satte i gång en kolonisation på en så svag och i övrigt till jordbruk så otjänlig jord, att den icke kunde giva en brukare lön för hans arbete. Någon nämnvärd efterfrågan å byggnadstomter å den nu obebyggda delen av heden kunde icke förväntas, i all synnerhet som på grund av regementets förflyttning anhaltstationen Sannahed torde komma

att indragas. Någon industri funnes icke i närheten av heden, varför tomtinköp av industriarbetare icke kunde beräknas, och hantverkare, som önskade förvärva byggnadstomter, föredroge i allmänhet tomter, belägna närmare större järnvägsstation. Icke heller kunde av byggnadsyrkesmän, såsom snickare och timmermän, murare, grundläggare o. s. v., någon nämnvärd efterfrågan å byggnadstomter förväntas, enär Hallsbergs stationssamhälles och traktens i övrigt behov av sådana yrkesmän torde för närvarande vara fyllt. Ett flertal av de s. k. kronotorparna vore nämligen dylika yrkesmän med arbete i grannskapet. Då den heden omgivande trakten vore flack och besvärad av dimmor, kunde icke heller förväntas inköp av tomter för sommarvillor.

Utredningsmännen hava vidare erinrat, att enligt ovan omförmälda köpekontrakt den 27 november 1815, varigenom kronan förvärvade äganderätten till större delen av fältet, byamännen förbehållit sig rätt dels till bete för sina kreatur å exercisfältet under den tid, exercis ej ägde rum, dels ock till grustäkt i de vid fältets rågångar belägna sandgrupparna. Dessa rättigheter vilade således på marken i egenskap av servitut. Vad betesrätten anginge, kunde för närvarande beräknas, att 60 nötkreatur hade nödortfigt bete å fältet under sommaren. Efter ett pris för betet av 10 kronor för djur motsvarade detta efter 5 procent ett kapital av 12,000 kronor. För detta belopp borde ifrågavarande servitut inlösas. En inlösen av rätten till grustäkt komme däremot att medföra för stor kostnad i förhållande till grusåsens värde och vore dessutom förenad med åtskilliga svårigheter. Grusåsen och sandgrupparna borde därför tills vidare bibehållas i statens ägo.

Under utredningsmännens arbete hava inkommit åtskilliga ansökningar att få förvärva delar av övningsfältet, nämligen dels från Kumla kommun, som för anläggande av en fattiggård önskar förvärva större delen av fältet jämte ett par av de därå uppförda byggnaderna, dels från officers- och underofficerskårerna vid Livregementets grenadjärer, och dels från ett större antal kronotorpare, vilka alla äga å fältet uppförda byggnader. Samtliga dessa anbud äro avgivna under förutsättning, att områdena försäljas fria från servitut och andra gravationer.

Då för den händelse de bebyggda områdena skulle försäljas å auktion till den högstbjudande, husägarna möjligen skulle komma att lida förlust, hava utredningsmännen föreslagit, att de ingivna ansökningarna om markinköp — med några av särskilda skäl gjorda undantag — måtte bifallas samt försäljningspriset för varje till försäljning föreslaget område bestämmas enligt en av utredningsmännen gjord uppskattning.

Det sålunda tillstyrkta, av Kumla kommun avgivna anbudet innefattar större delen av övningsplatsen jämte sjukhuset och officersbyggnaden samt lyder på ett belopp av 40,000 kronor, varav 9,500 kronor avse byggnaderna och återstoden, 30,500 kronor, själva marken. Detta pris hava utredningsmännen ansett motsvara ett fullt tillfredsställande saluvärde. Någon utsikt att genom försäljning på annat sätt, t. ex. efter styckning i mindre lotter, uppnå högre belopp funnes nämligen icke. Ytterligare skäl för antagandet av detta anbud vore, att hela den till jordbruk otjänliga delen av övningsfältet avsåges i anbudet, varigenom alla svårigheter för realiserandet av denna del undginges, samt att det ur allmän synpunkt måste synas tilltalande, att ifrågavarande två byggnader komme till nyttig användning. Såsom villkor för försäljningen borde föreskrivas, bland annat, att en å det fordom till Södra Sanna hörande området befintlig källa skulle vidmakthållas av köparen, med rätt för ägare och brukare i nämnda by att använda densamma, samt att kronans å det upplåtta området befintliga byggnader, som ej inginge i köpet, skulle, om så erfordrades, få kvarstå på platsen utan avgift.

Såsom ovan anmärkts, hava utredningsmännen avstyrkt antagande av en del av de inkomna anbuden. Av de sålunda avstyrkta anbuden avse de flesta delar av grusåsarna, vilka föreslagits skola tills vidare bibehållas i kronans ägo. Några anbud avstyrkas, enär andra anbud å samma områden förordats, och ett anbud avstyrkes till följd av å området befintliga fornlämningar.

Vad *skjutbaneområdet* angår, hava utredningsmännen meddelat, att detta är delvis avröjt och planerat samt i övrigt bevuxet med 20-årig, rätt jämn ungskog. Jordmånen är grund lermylla på ler- och sandbotten. Då områdets användande till skjutbana är förenat med mycket stor risk — statsverket har de senare åren måst erlægga avsevärda ersättningar för banans begagnande — hava utredningsmännen ansett dess upplåtande för detta ändamål icke böra ifrågakomma, utan hava de föreslagit, att detsamma försäljes såsom en jordbrukslägenhet. Området har av utredningsmännen åsatts ett värde av 1,600 kronor. Något köpeanbud å detsamma föreligger icke.

I fråga om *kronans å mötesplatsen befintliga byggnader* hava utredningsmännen ansett, att försäljningen av desamma borde äga rum först efter överlåtandet av jordlotterna, då en del av de nya jordägarna kunde antagas bliva spekulanter, varigenom ett högre salupris borde kunna ernås. Utredningsmännen hava dock ansett sig böra framhålla, att många av trähusen, särskilt stallskjul, mathallar och lägerhyddor, gå en hastig försämring och värdeminskning till mötes genom fukt och röta.

Utredningsmännen hava sammanfattat sitt förslag i fråga om Sannaheds användning i följande tablå.

	Areal hektar.	Värde kronor.	
Försäljning till Kumla kommun .....	90.8670	40,000	—
» » officersskåren vid Livregementets grenadjärer .....	0.7730	773	—
» » underofficersskåren vid do .....	0.5370	322	20
» » s. k. kronotorpare m. fl. ....	35.6610	19,406	10
» av skjutbanan .....	6.5274	1,600	—
Realisationsvärdet av staten tillhöriga, till försäljning avsedda byggnader, med undantag av officerspaviljongen och sjukhuset, som ingå i den föreslagna försäljningen till Kumla kommun .....	—	33,510	—
Värdet av grusåsen och sandgroparna, som föreslagits att tills vidare bibehållas i statens ägo, 14,608 har å i medeltal 1,000 kr. pr har ..	14.6080	14,608	—
Områden innehållande fornlämningar, föreslagna att bibehållas i statens ägo .....	0.1950	—	—
Gemensamma mindre vägar, föreslagna att bibehållas i statens ägo ..	0.3220	—	—
Summa	149.4904	110,219	30

Härifrån avgår värdet av två servitut, rätt till mulbete och grustäkt, varav det förstnämnda eller betesrätten uppskattats till ett värde av 12,000 kronor.

Med underdåning skrivelse den 28 februari 1914 har arméförvaltningens fortifikationsdepartement överlämnat förenämnda utredning och därvid anfört huvudsakligen följande:

Yttrande av  
arméförvaltningens  
fortifikations-  
departement.

Vad de å mötesplatsen vilande *servituten* anginge, syntes det av utredningsmännen angivna värdet av betesrätten väl högt. Byamännens rätt borde nämligen bedömas efter förhållanden, som skulle råda, därest den servitutsbelastade marken fortfarande begagnades såsom övningsfält. För att komma i tillfälle att framhålla och utveckla de skäl, som föreläge för lösesummans bestämmande till ett mindre samt på samma gång rimligt och skäligt belopp, borde frågan om betesrättsservitutets avlösande lämpligen göras till föremål för domstols prövning enligt 7 § i lagen den 14 juni 1907 om servitut. Sådant förfarande vore även att förorda med hänsyn till mängden av rättsägare, med vilka underhandlingar i syfte att åstadkomma frivillig överenskommelse skulle bliva alltför långvariga och besvärliga, utan att kanske syftet ändå skulle uppnås. Det i nämnda lagrum angivna skäl för servitutets avlösning, eller att nyttan därav vore ringa i förhållande till den tunga,

som därav vid fastighetens bruk uppkomme, kunde dock näppeligen anses föreligga, förr än någon förändring i dispositionen av den servitutsbesvärade fastigheten inträtt. Frågan syntes därför ej lämpligen böra anhängiggöras, förr än fastigheten eller åtminstone någon del därav försåls. Emellertid vore de anbud, som å delar av mötesplatsen nu föreläge, avgivna under förbehåll, att anbudsgivarna erhöles marken fri från servitutet. Denna fordran syntes lämpligen kunna, i den mån servitutet icke vid försäljning blivit inlöst, uppfyllas genom villkor i blivande köpekontrakt om skyldighet för säljaren att frigöra den försålda fastigheten från servitutet eller ersätta köparen kostnaden därför. De kostnader, som föranleddes av servitutsavlösningen, borde gäldas av försäljningsbeloppen.

I fråga om den byamännen förbehållna rätten till grustäkt ansåge sig fortifikationsdepartementet böra biträda utredningsmännens förslag, att den egentliga grusåsen och sandgroparna tillsvidare bibehölles i statens ägo. Om emellertid tillfälle skulle yppa sig att på ett för Kungl. Maj:t och kronan förmånligt sätt försälja jämväl sistnämnda ägoområden, av vilka för närvarande genom grusförsäljning någon inkomst tillkomme arrende-, jordskylds- och tomtöresmedlen, torde nådigt bemyndigande till försäljning redan nu meddelas fortifikationsdepartementet under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande av blivande köpeavtal.

Ännu ett servitut ledde sitt ursprung från 1815 års kontrakt, nämligen den i 9 punkten »Jan Larsson i Södra Sanna och hans efterkommande tillerkända rättighet till begagnande av en källa, som aldrig skall igenfyllas, utan ständigt vidmakthållas». Denna rätt skulle, enligt utredningsmännens förslag, tillgodoses genom förbehåll i köpekontrakt, varigenom marken, där källan funnes, försålles. Denna mark innefattades i ett av Kumla kommun avgivet köpeanbud. Fortifikationsdepartementet ansåge sig böra biträda utredningsmännens förslag såväl härutinnan som i avseende å uttryckligt omnämnande i blivande köpekontrakt, att det från f. d. löjtnantsbostället 1 mantal Rala n:r 1 undantagna, till Livregementets husarers disposition ställda området icke inginge i köpet.

Enligt utredningsmännens förslag skulle *vissa delar av övningsfältet undantagas från försäljning*, nämligen dels områden om tillhoppa 1,950 kvadratmeter, omfattande fornlämningar, dels ock 3,220 kvadratmeter, utgörande gemensamma mindre vägar. Häremot hade fortifikationsdepartementet icke något att erinra. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien hade av Kungl. Maj:ts befallningshavande blivit underrättad om befintligheten av ifrågakvarande fornlämningar.



Den *uppmätning och indelning av mötesplatsen*, som av utredningsmännen verkstälts, vore enligt fortifikationsdepartementets mening desto mera beaktansvärd, som den kunnat företagas i sammanhang med underhandlingar om försäljning, vilka medfört fullt antagliga och för Kungl. Maj:t och kronan förmånliga köpeanbud. Att, såsom nu genom Kumla kommuns anbud, kunna på en gång till skäligt pris avyttra största delen av mötesplatsen och därtill de områden, som eljest med hänsyn till markens beskaffenhet skulle för spekulanter i allmänhet vara minst begärliga, syntes fortifikationsdepartementet synnerligen fördelaktigt. Genom antagandet av officers- och underofficerskårernas anbud å de områden, varå kårerna tillhöriga byggnader vore uppförda, undginge kronan risken att nödgas till dessa kårer utgiva ersättning för förlust vid byggnadernas försäljning under villkor, att desamma skulle från byggnadsplatsen bortföras; och ej annat än tillfredsställande vore, att de nuvarande arrendatorerna kunnat avgiva antagliga anbud å de områden, de nu brukade, med tillägg av annan mark, så att de var för sig kunde erhålla ett eget hem med jordbruk av lämplig omfattning. Med hänsyn härtill och på grund av vad utredningsmännen anført, ansåge sig fortifikationsdepartementet böra på det livligaste tillstyrka de föreliggande anbudens antagande.

Vad *skjutbaneområdet* anginge, ansåge fortifikationsdepartementet, att då detta område, vilket icke berördes av något servitut och varå Kungl. Maj:t och kronan hade lagfart, enligt utredningsmännens utlåtande vore odlingsbart och lämpligt till en jordbrukslägenhet, desamma borde försäljas och minimipriset bestämmas till det av utredningsmännen föreslagna beloppet, 1,600 kronor. Självfallet borde, därest försäljning bestämdes, från området bortföras där befintliga skjutskärmar och dylik material. I särskild skrivelse den 13 februari 1914 hade också sekundchefen för Livregementets grenadjärer gjort framställning om försäljning härav, nämligen 2 makadamskärmar, blinding, rikochetskärmar, 4 stycken bländningar och ett staket, varmed banan vore inhägnad. Arméfördelningschefen hade tillstyrkt framställningen och tillika angivit försäljningsvärdet av omförmälda föremål till minst 1,000 kronor. Även om ej detta pris kunde erhållas, ansåge fortifikationsdepartementet försäljning böra ske å offentlig auktion, som i förevarande fall syntes bäst ägnad att åstadkomma högsta möjliga anbud.

Vidkommande slutligen å *mötesplatsen befintliga, Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga byggnader*, som av utredningsmännen förtecknats och värderats, syntes nådigt bemyndigande även till dessas försäljning böra fortifikationsdepartementet meddelas. Två av dessa byggnader, nämligen

sjukhuset, värderat till 4,500 kronor, och officerspaviljongen, värderad till 5,000 kronor, innefattades i det av Kumla kommun avgivna köpeanbudet. Uti särskilda skrivelser av den 30 januari och den 25 februari 1914 hade sekundchefen för Livregementets grenadjärer föreslagit, att följande byggnader, vilka för vidmakthållande fordrade ganska avsevärda och dyrbara reparationer och vilka icke syntes kunna få vidare användning för kronans räkning, måtte försäljas till minst nedanangivna pris, nämligen:

3 mathallar .....	kronor 1,200: —
2 latrinbyggnader .....	» 200: —
5 tvättställ .....	» 100: —
1 gymnastikställning .....	» 75: —
2 vedbodar .....	» 200: —
3 proviantbodas, den ena med källare .....	» 200: —
1 persedelbod .....	» 100: —
2 ammunitionsbodas .....	» 40: —
5 stallar i husarlägret .....	» 1,250: —

I sistnämnda belopp hade ej inräknats värdet av 425 i stallarna befintliga järnkrubbor, vilka enligt sekundchefens mening borde särskilt försäljas och betinga ett lägsta pris av en krona stycket. De av utredningsmännen å omförmälta byggnader satta försäljningsvärden sammanstämde i huvudsak med de av sekundchefen föreslagna minimipris med undantag likväl för mathallarna och stallarna, som av utredningsmännen upptagits till respektive 1,500 kronor och 2,000 kronor, vilket sistnämnda belopp dock omfattade jämväl värdet av järnkrubborna.

Chefen för fjärde arméfördelningen hade tillstyrkt försäljning av ovan uppräknade byggnader samt icke haft något att erinra mot de angivna, av sekundchefen föreslagna minimiprisen. Jämväl fortifikationsdepartementet ansåge sig böra tillstyrka försäljning av dessa byggnader.

Beträffande övriga i utredningsmännens förteckning upptagna byggnader hade fortifikationsdepartementet beslutat flytta ett av kokhusen till Svea livgardes kasernetablissemang. Enligt departementets beslut den 22 mars 1913 användes för närvarande gevärsförrådsbyggnaden till förvaring av sjukvårdsmateriel. Under det att de övriga byggnaderna, vilka icke syntes kunna komma till användning för Kungl. Maj:t och kronans räkning, enligt fortifikationsdepartementets mening snarast möjligt borde till undvikande av underhållskostnader försäljas, syntes med försäljning av gevärsförrådet böra tillsvidare anstå, men likväl redan nu nådigt bemyndigande till försäljningen erhållas, på det att sådan måtte

kunna företagas omedelbart efter det behovet av byggnaden för sjukvårdsmaterielens förvarande upphört.

Värdet å kronan tillhöriga, till försäljning avsedda byggnader, med undantag av officerspaviljongen och sjukhuset, vilket värde av utredningsmännen satts till 33,510 kronor, ansåge fortifikationsdepartementet böra minskas till 32,785 kronor.

Försäljningssummorna för mark och byggnader efter avdrag av kostnader för servitutsavlösning och andra försäljningskostnader, däri inberäknade utgifter för den nu verkställda utredningen, ansåge fortifikationsdepartementet böra tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Uti infortrat underdånigt utlåtande den 6 mars 1914 har domänstyrelsen meddelat, att sedan den del av förra löjtnantsbostället Rala n:r 1, som förut disponerats av Livregementets husarer, genom Kungl. Maj:ts beslut den 18 juli 1912 återställts till vård och förvaltning av domänstyrelsen efter slutet av 1912 års vapenövningar, samma område övertagits av egendomens arrendator till brukning.

Domän-  
styrelsens  
utlåtande.

Det föreliggande förslaget till användning av Sannahed synes mig innebära en lycklig lösning av denna fråga, i det därigenom behörig hänsyn tagits till statsverkets intresse att återfå så mycket som möjligt av sina på platsen nedlagda kostnader, på samma gång som de enskilda personer, vilka med vederbörligt tillstånd å övningsfältet uppfört byggnader, i största möjliga utsträckning beredes tillfälle att erhålla egna hem.

Departements-  
chefen.

Då emellertid all exploatering av större delen utav övningsfältet för närvarande hindras genom det därå vilande betesrättsservitutet, måste givetvis detta avlyftas från marken. Kostnaderna härför hava av utredningsmännen beräknats till 12,000 kronor. Då fortifikationsdepartementet ansett detta belopp väl högt tilltaget, torde man kunna motse, att berörda kostnader åtminstone icke komma att överstiga nämnda belopp. Det synes bliva nödvändigt, att kronan, innan marken försäljes, föranstaltar om servitutets avlösning. Fortifikationsdepartementet torde erhålla uppdrag att vidtaga härför erforderliga åtgärder, eventuellt att mot ägarna av de servitutsberättigade fastigheterna anhängiggöra talan om avlösningen under åberopande av den förändring i fråga om markens användande, som det nu framställda förslaget innebär. Kostnaderna för servitutets avlösande torde kunna förskjutas för att sedermera ersättas av inflytande försäljningsmedel.

I fråga om den byamännen förbehållna rätten till grustäkt har fortifikationsdepartementet visserligen biträtt utredningsmännens förslag, att den egentliga grusåsen och sandgroparna tills vidare skola bibehållas i statens ägo, men samtidigt hemställt, att bemyndigande redan nu skulle lämnas att försälja ifrågavarande områden under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande, därest lämpligt tillfälle därtill skulle yppa sig. Sistnämnda hemställan kan jag dock icke biträda, utan anser jag frågan om eventuell försäljning av berörda områden för närvarande icke böra upptagas till prövning.

Värdet av de å mötesplatsen befintliga, kronan tillhöriga byggnader, vilka icke äro avsedda att försälas samtidigt med marken, har av utredningsmännen uppskattats till 33,510 kronor. Fortifikationsdepartementet har däremot, i likhet med de militära myndigheterna, ansett värdet av dessa byggnader, vilka måste rivas och bortflyttas från platsen, böra upptagas till ett något lägre belopp, nämligen sammanlagt 32,785 kronor. Försiktigheten torde bjuda, att minimipriset bestämmas till sistnämnda belopp, som ju endast obetydligt understiger utredningsmännens värdering, i synnerhet som den möjligheten ej är utesluten, att byggnaderna komma att något minskas i värde, innan en försäljning kommer till stånd. Självfallet bör försäljning ske endast i den mån, byggnaderna ej behöva tagas i anspråk för lantförsvarets behov. Härtill kommer det belopp, som kan komma att inflyta genom försäljning av anläggningarna på skjutbanan. Detta har av militärmyndigheterna beräknats till 1,000 kronor, medan fortifikationsdepartementet ansett det ovisst, om detta pris kan erhållas, och föreslagit anläggningarnas försäljning å offentlig auktion utan fastslående av visst minimipris. Emellertid anser jag, att försäljningen av berörda anläggningar med säkerhet kan beräknas inbringa ett belopp av åtminstone 500 kronor.

I övrigt har utredningsmännens förslag eller fortifikationsdepartementets yttrande däröver icke synts mig giva anledning till erinran.

De belopp, som, enligt vad jag här anført, kunna beräknas komma att inflyta genom den nu ifrågasatta försäljningen, äro följande:

för försäljning av mark och byggnader till Kumla kommun .....	kronor 40,000: —
» » » mark till officers- och underofficerskårerna vid Livregimentets grenadjärer .....	» 1,095: 20
» » » mark till s. k. kronotorpare .....	» 19,406: 10

Transport kronor 60,501: 30

			Transport kronor	60,501: 30
för försäljning	av	skjutbanan .....	»	1,600: —
»	»	» staten tillhöriga byggnader utom dem, som skulle säljas till Kumla kommun .....	»	32,785: —
»	»	» anläggningarna å skjutbanan.....	»	500: —
				Summa kronor 95,386: 30

Härför avgå dock kostnaderna för avlösande av omförmälda betesrättsservitut, vilka beräknats till högst 12,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att Livregementets grenadjärers och Livregementets husarers förutvarande övningsfält Sannahed — med undantag av dels ett område om 14.6080 hektar, omfattande en grusås och sandgropar, dels områden om 0.1950 hektar, innefattande fornlämningar, och dels gemensamma vägar till en areal av 0.3220 hektar — ävensom den till övningsfältet hörande skjutbanan må jämte de å övningsfältet och skjutbanan befintliga byggnader och övriga anläggningar försäljas i enlighet med den av mig förordade planen för belopp, som tillhoppa ej understiga 95,386 kronor 30 öre; dock att, därest någon byggnad fortfarande behöver tagas i anspråk för lantförsvarets behov, nämnda belopp må minskas med vad som motsvarar värdet å sådan byggnad,

samt att vad genom denna försäljning inflyter må, efter avdrag av kostnader för uppmätning och värdering av mötesplatsen och för avlösning av därå vilande betesrättsservitut samt andra kostnader i och för försäljningen, tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Harald Wiens.*